

ВІДОМОСТІ
про навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності
у сфері шкільної освіти
Інформація про програмно-методичне забезпечення

1-2 класи

- Освітня програма для 1-2 класів, створена відповідно до Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом Савченко О. Я. 1-2 клас

3-4 класи

- Освітня програма для 3-4 класів, створена відповідно до Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом Шияна Р.Б. 3-4 клас

Модельні навчальні програми для 5-6 кл. НУШ

Предмет	Програма
Українська мова	Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Заболотний О.В., Заболотний В.В., Лавринчук В.П., Плівачук К.В., Попова Т.Д.)
Українська література	Модельна навчальна програма «Українська література. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Архипова В. П., Січкач С. І., Шило С. Б.).
Англійська мова	Модельна навчальна програма “Іноземна мова 5-9 класи” для закладів загальної середньої освіти (авт. Редько В. Г. та ін.).
Зарубіжна література	Модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ніколенко О., Ісаєва О., Клименко Ж., Мацевко-Бекерська Л., Юлдашева Л., Рудніцька Н., Туряниця В, Тіхоненко С., Вітко М., Джангобекова Т.).
Вступ до історії України та громадянської освіти	Модельна навчальна програма «Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас» для закладів загальної середньої освіти (автори Гісем О. В., Мартинюк О. О.)

Здоров'я, безпека та добробут	Модельна навчальна програма “Здоров'я, безпека та добробут. 5–6 класи (інтегрований курс)” для закладів загальної середньої освіти (авт. Шиян О.І., Волощенко О.В., Гриньова М.В., Дяків В. Г., Козак О.П., Овчарук О.В., Седоченко А.Б., Сорока І.З., Страшко С.В.)
Інформатика	Модельна навчальна програма «Інформатика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ривкінд Й.Я., Лисенко Т.І., Чернікова Л.А., Шакотько В.В.)
Математика	Модельна навчальна програма «Математика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Істер О.С.)
Мистецтво	Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автори: Масол Л. М., Просіна О. В.)
Пізнаємо природу	Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авторки Біда Д.Д., Гільберг Т.Г., Колісник Я.І.)
Технології	Модельна навчальна програма «Технології. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Ходзицька І.Ю., Медвідь О.Ю., Пасічна Т.С., Приходько Ю.М.)
Фізкультура	Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Педан О.С., Коломєць Г. А. , Боляк А. А., Ребрина А. А., Дерев'янко В. В., Стеценко В. Г., Остапенко О. І., Лакіза О. М., Косик В. М. та інші)

6 кл.

Географія	Модельна навчальна програма «Географії. 6-9 класи» (автори Запотоцький С.А., Карпюк Г.І., Гладковський Р.В., Довгань А.І., Совенко В.В., Даценко Л.М., Назаренко Т.Г., Гільберт Т.Г., Савчук І.Г., Нікитчук А. В., Яценко В.С., Довгань Г.Д., Грома В.Д., Горовий О.В.)
Історія	Модельна навчальна програма «Історія України. Всесвітня історія. 6 клас» (автори Гісем О. В., та ін..)

7-9 класи

Найменування програм та навчально-методичних посібників, які використовуються	Наявність (так/ні)	Ким затверджено (схвалено)	Рік затвердження (схвалення)
Українська література. 7-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Освіта, 2013 зі змінами, затвердженими наказом МОН України від 07.06.2017 №804	так	МОН України	07.06.2017
Українська мова. 7-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013, (зі змінами, затвердженими наказом МОН України від 07.06.2017 №	так	МОН України	07.06.2017

804			
Світова література. 7–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. - К.: Видавничий дім «Освіта», 2013 зі змінами, затвердженими наказом МОН від 07.06.2017 № 804	так	МОН України	07.06.2017
Іноземні мови. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов. 7-9 класи, К., 2017 р.; Наказ МОН від 29.05.2015 № 585 зі змінами, затвердженими наказом МОН від 07.06.2017 № 804	так	МОН України	07.06.2017
Географія. Навчальна програма для 7-9 класів, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804	так	МОН України	07.06.2017
Біологія. Програма для 7-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (оновлена), затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804	так	МОН України	07.06.2017
Фізика. 7-9 класи. Оновлена навчальна програма, затверджена наказом МОН України від 07.06.2017 р. № 804	так	МОН України	07.06.2017
Хімія. 7-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (оновлена), затверджена наказом МОН України від 07.06.2017 № 804	так	МОН України	07.06.2017
Історія України. Всесвітня історія. 7–9 класи. Програма, затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 р. № 804;	так	МОН України	07.06.2017
Правознавство. Практичний курс. 9 клас. (авт. Ремех Т.О., Пошетун О.І.). Програма, затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 р. № 804;	так	МОН України	07.06.2017
Математика. Навчальна програма для учнів 7–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (авт. Бурда М.І., Мальований Ю.І., (наказ Міністерства освіти і науки України від 07 червня 2017 року № 804)	так	МОН України	07.06.2017
Інформатика. 7–9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів , затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017р. № 804;	так	МОН України	07.06.2017

Фізична культура. 7-9 класи . Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів (автори Круцевич Т.Ю. та інші). Наказ Міністерства освіти і науки України від 07 червня 2017 року № 804	так	МОН України	07. 06. 2017
Трудове навчання. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 7 – 9 класи (оновлена), затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804	так	МОН України	07.06.2017
Мистецтво. 7-9 класи (авт. Л. Масол). Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. (оновлена), затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017р. № 804	так	МОН України	07.06.2017
Основи здоров'я. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 7-9 класи (автори Бойченко Т.Є. та інші),оновлена, затверджена наказом МОН України від 07.06.2017 р. № 804	так	МОН України	07.06.2017
Основи християнської етики Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 1-4, 7-11кл. Рекомендована МОН України протокол від І/ІІ - 6347 від 13.07.2010 р.	так	МОН України	13.07.2010
Основи християнської етики Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 5-6кл. Рекомендована МОН України протокол від 8/1-2 - від 29.06.2006 р.	так	МОН України	29.06.2006

Українська мова

	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною мовою	Уміння: використовувати українську мову як державну для духовного, культурного й національного самовияву; володіти всіма видами мовленнєвої діяльності; усно й письмово тлумачити поняття, факти; висловлювати думки, почуття, погляди; оцінювати й осмислювати ситуацію спілкування; реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ (у школі, громадських місцях, удома, на дозвіллі); здійснювати адекватний змістові й умовам спілкування добір мовно-виражальних засобів; володіти засобами української мови — її стилями, типами, жанрами; правильно вимовляти й писати слова, творити їх граматичні форми; конструювати речення й тексти; дотримувати норм етикету під час спілкування. Ставлення: поцінування української мови як державної; усвідомлення її як державотворчого чинника та чинника національної ідентичності; свідоме послуговування українською мовою в усіх царинах життя; захоплення красою, естетичною довершеністю, багатством виражальних засобів української мови; сприйняття спілкування як цінності; усвідомлення значення ефективного спілкування; ціннісне ставлення до співрозмовників; у виборі рішень керування системою цінностей, схвалених суспільством. Навчальні ресурси: текстоцентризм, діалог, дискусія, проект щодо ролі державної рідної мови.
2	Спілкування іноземними мовами	Уміння: виявляти в текстах запозичення з інших мов; пояснювати лексичне значення, правопис та особливості вживання слів іноземного походження; обговорювати прочитані або прослухані мовою оригіналу та в перекладі українською фольклорні та літературні

		твори. Ставлення: розуміння ролі іноземної мови як засобу пізнання іншого світу та збагачення власного культурного досвіду; розуміння потреби популяризувати Україну у світі засобами іноземних мов; готовність до міжкультурного діалогу, відкритість до пізнання різних культур. Навчальні ресурси: перекладні словники, тексти українськомовних перекладів літературних творів та оригінали.
3	Математична компетентність	Уміння: оперувати абстрактними поняттями; виокремлювати головну й другорядну інформацію; установлювати причинно-наслідкові зв'язки; чітко формулювати визначення та будувати гіпотези; формулювати тезу й добирати аргументи; перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (схему, таблицю, діаграму); доцільно й правильно використовувати в мовленні числівники. Ставлення: прагнення висловлюватися точно, логічно, послідовно; бережливе ставлення до часу. Навчальні ресурси: тексти, що містять роздум; текст виступу, у якому наявна гіпотеза та її обґрунтування; тексти, у яких наявні таблиці, схеми, діаграми тощо.
4	Компетентності в природничих науках і технологіях	Уміння: швидко й ефективно шукати інформацію про довкілля, використовувати різні види читання для здобуття нових знань; критично оцінювати відображені в наукових, художніх і публіцистичних текстах результати людської діяльності в природному середовищі; змістовно, логічно, послідовно, точно описувати процес власної діяльності; спостерігати, аналізувати, проводити мовні експерименти; словесно оформлювати результати досліджень; визначати роль природи в житті людини; використовувати сучасні технології. Ставлення: сприйняття природи як цінності; готовність захищати довкілля, зберігати природні ресурси для сьогодення та майбутніх поколінь; готовність до опанування новітніх технологій. Навчальні ресурси: науково-пізнавальні й навчальні тексти природничого та технологічного змісту; аналіз текстів (фрагментів) природничо-екологічного змісту, опис експерименту, усні / письмові презентації в рамках дослідницьких проектів.
5	Інформаційно-	Уміння: діяти за алгоритмом, зокрема здійснювати пошукову діяльність та аналіз мовних явищ; створювати

	цифрова компетентність	інструкцію та діяти за інструкцією; складати план тексту; впевнено й водночас критично застосовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією з навчальною метою та в приватному спілкуванні; грамотно й безпечно комунікувати в інформаційному просторі; розпізнавати маніпулятивні технології та протистояти їм; розвивати медійну грамотність; переводити навчальну інформацію в інший формат. Ставлення: задоволення пізнавального інтересу; прагнення до гармонійного спілкування у віртуальному інформаційному просторі, критичне сприйняття інформації, поданої в ЗМІ; прагнення додержувати правил роботи з інформацією (дотримання авторського права тощо). Навчальні ресурси: дописи в соціальних мережах і коментарі до них; інструментальні тексти (алгоритми дій, інструкції тощо); план тексту; медійні тексти.
6	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: визначати мету навчальної діяльності та способи її досягнення; планувати й організовувати власну навчальну діяльність; читати, використовуючи різні види читання (ознайомлювальне, вибіркове, вивчальне та ін.); постійно поповнювати власний словниковий запас; користуватися різними джерелами довідкової інформації (словниками, енциклопедіями, онлайн-ресурсами); здійснювати самооцінювання результатів власної діяльності, рефлексію; застосовувати комунікативні стратегії відповідно до мети та ситуації спілкування. Ставлення: сприйняття освіти, навчальних досягнень, зокрема у вивченні мови, як цінностей, готовність удосконалювати знання мови і власне мовлення впродовж життя, розвивати мовне чуття; розуміння ролі читання для власного розвитку; усвідомлення потреби вчитися з метою самовдосконалення й самореалізації. Навчальні ресурси: довідкова література, зокрема пошукові системи; електронні мережеві бібліотеки; інструкції з ефективного самонавчання.
7	Соціальні та громадянські компетентності	Уміння: аргументовано і грамотно висловлювати власну громадянську позицію в суспільно-політичних питаннях; співпрацювати з іншими на результат, запобігати конфліктам і розв'язувати їх, досягати розумних компромісів. Ставлення: сприйняття людської гідності як найвищої цінності; повага до законів України, зокрема до норм українського мовного законодавства; повага до правових норм;

		усвідомлення необхідності конструктивної участі у громадському житті. Навчальні ресурси: тексти соціально-політичного змісту; інтерактивні технології навчання.
8	Підприємливість	Уміння: презентувати власні ідеї та ініціативи зрозуміло, грамотно, використовуючи доцільні виражальні мовні засоби; використовувати ефективні комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій; самоорганізовуватися; оцінювати економічні ініціативи та економічну діяльність. Ставлення: готовність брати на себе відповідальність; розуміння ролі комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри. Навчальні ресурси: тексти, які містять моделі ініціативності; ділові папери (план роботи, звіт, резюме, заява тощо), самопрезентація, зразки реклами.
9	Загальнокультурна грамотність	Уміння: використовувати українську мову для духовного й культурного самовиявлення; дотримуватися норм української літературної мови та мовленнєвого етикету; використовувати досвід взаємодії з творами мистецтва в життєвих ситуаціях; створювати тексти, виражаючи власні ідеї, досвід і почуття та використовуючи художні засоби; добирати літературу для читання з метою одержання насолоди та користі від прочитаного. Ставлення: сприйняття літературного твору як засобу збагачення особистого емоційно-чуттєвого досвіду, отримання естетичного задоволення від творів мистецтва; зацікавленість світовими культурними набутками, повага до розмаїття культурного вираження різних народів. Навчальні ресурси: твори мистецтва; тексти, що містять описи творів мистецтва; дослідницькі проекти.
10	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: дотримуватися здорового способу життя; враховувати вплив слова на психічне здоров'я людини; відповідально використовувати мовні виражальні засоби; застосовувати комунікативні стратегії для протистояння деструктивним та маніпулятивним впливам, що є загрозою здоровому способу життя; виявляти толерантність до різних поглядів, співчувати; конструктивно спілкуватися в різних соціальних середовищах, досягнення соціальної захищеності, сімейного щастя тощо; бережливо ставитися до природи. Ставлення: сприймання здоров'я як загальнолюдської цінності; бажання дотримуватися здорового способу життя; усвідомлення значення навколишнього середовища для життя і здоров'я людини; готовність зберігати природні

		ресурси. Навчальні ресурси: тексти, які сприяють гармонізації психоемоційного стану; художні твори, які містять моделі досягнення соціальної захищеності, кар'єрного зростання.
--	--	--

Історія

№ з/ п	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною (і рідною, в разі відмінності) мовами	Уміння: доступно і переконливо висловлювати думки, використовувати виражальні можливості мови для опису подій минулого і сучасності, реагувати мовними засобами на соціальні й культурні явища; розпізнавати мовні засоби впливу, розрізняти техніки переконування та маніпуляції; вести аргументовану дискусію на відповідну тематику; читати і розуміти перекладені та адаптовані українською літературною мовою писемні джерела, авторські публікації на історичні й соціально-політичні теми; творити українською мовою (усно і письмово) тексти історичного та соціального змісту. Ставлення: повага до української як державної рідної (у разі відмінності) мови, зацікавлення її розвитком, розуміння цінності кожної мови; критичне сприймання інформації історичного та суспільно-політичного характеру; толерантне ставлення до альтернативних висловлювань інших людей. Навчальні ресурси: доповідь, виступ, дискусія.
2	Спілкування іноземними мовами	Уміння: читати і розуміти науково-популярні публікації та художні твори історичного змісту іноземною мовою; знаходити потрібну інформацію про світ іноземними мовами; створювати іноземною мовою інформацію про минуле й сучасні суспільні (зокрема культурні) процеси в Україні; спілкуватися з однолітками, які представляють різні країни, для взаємообміну знаннями з історії. Ставлення: інтерес до історії культурного, економічного й суспільно-політичного життя країн регіону, Європи і світу. Навчальні ресурси: іншомовні науково-популярні публікації, адаптовані художні твори іноземною мовою.
3	Математична компетентність	Уміння: оперувати цифровими даними, математичними поняттями для пізнання і пояснення минулого й сучасних суспільних подій, явищ і процесів; перетворювати джерельну інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік,

		таблиця, схема тощо); будувати логічні ланцюжки подій, вчинків; використовувати статистичні матеріали у вивченні історії. Ставлення: прагнення обирати раціональні способи пояснення подій минулого, причин і можливих шляхів розв'язання сучасних соціальних, політичних, економічних проблем. Навчальні ресурси: джерела із статистичними даними у формі діаграм, таблиць, графіків тощо.
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: пояснювати та оцінювати вплив природного середовища на життя людини в окремі історичні періоди; розкривати зміст і значення господарських, промислових, наукових і науково-технічних революцій, вплив на суспільне життя технологій, технічних винаходів і наукових теорій. Ставлення: сталий інтерес до науково-технічного прогресу та здобутків природничих наук; визнання цінності природних ресурсів для сьогодення та майбутніх поколінь, готовність раціонально їх використовувати в повсякденному житті; сміливо реагувати на ризики екологічних загроз, долучаючись до громадських акцій на захист природи. Навчальні ресурси: матеріали про розвиток природничих наук у різні історичні періоди.
5	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: використовувати цифрові технології для пошуку потрібної історичної та соціальної інформації, її нагромадження, перевірки і впорядкування; створювати вербальні й візуальні (графіки, діаграми, фільми) тексти, мультимедійні презентації та поширювати їх; виявляти маніпуляції інформацією соціального та історичного змісту під час аналізу повідомлень електронних медіа; виявляти джерела й авторів інформації, робити коректні посилання. Ставлення: дотримання визначених норм поведінки і моральних правил у роботі з соціальною інформацією, зокрема дотримання авторського права. Навчальні ресурси: публікації на історичну, соціально-політичну тематику, електронні інформаційні ресурси, цифрові бібліотеки.
6	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: визначати власні навчальні цілі в соціальній сфері й галузі знань про минуле; аналізувати процес власного навчання, відстежувати зміни у сприйнятті інформації; знаходити й опрацьовувати джерела соціальної та історичної інформації; критично аналізувати й узагальнювати здобуті відомості й досвід. Ставлення: розуміння соціальної ролі освіти в минулому і тепер, відкритість до сталого самонавчання, бажання ділитися знаннями з іншими. Навчальні ресурси: матеріали, в яких відображено алгоритми опрацювання інформації соціального та історичного змісту.
7	Ініціативність і підприємливість	Уміння: використовувати досвід пізнання історії для вибору дійових життєвих стратегій; виявляти можливості й загрози для майбутньої професійної та підприємницької діяльності, аналізуючи світовий досвід та уроки минулого; працювати для загального добра громади;

		генерувати нові ідеї, оцінювати переваги і ризики, вести перемовини, працювати самостійно і в групі; планувати, організовувати, реалізовувати індивідуальні чи командні проекти (зокрема дослідницько-пошукового характеру), представляти їх результати. Ставлення: готовність використовувати досвід історії для самопізнання й досягнення добробуту; усвідомлення важливості дотримання етичних норм підприємницької діяльності та потреби розвитку соціально відповідального бізнесу; зважений підхід до ухвалення рішень, що несуть ризики, ґрунтований на досвіді минулого і сучасного соціального життя. Навчальні ресурси: біографії історичних постатей, відомих підприємців-меценатів, які розвивали українську культуру.
8	Соціальна та громадянська компетентності	Уміння: критично аналізувати джерела масової інформації для протистояння деструктивним і маніпулятивним технікам впливу; знаходити переконливі історичні приклади вирішення конфліктів; працювати в групі, досягати порозуміння та налагоджувати співпрацю, використовуючи власний і чужий, зокрема взятий з історії, досвід; бути активним і відповідальним членом громадянського суспільства, що знає права людини і вміє їх захищати; ухвалювати зважені рішення, спрямовані на розвиток місцевої громади і суспільства, використовуючи знання з історії та інших соціальних дисциплін; ефективно співпрацювати з іншими, ініціювати та реалізовувати проекти екологічного, соціального характеру. Ставлення: ідентифікування себе як особистості й громадянина України; усвідомлення цінності людини (її життя, здоров'я, честі й гідності, недоторканності й безпеки); співпереживання за долю рідних і близьких, інших осіб, що потребують допомоги і підтримки; пошанування досвіду й цінностей власного й інших народів, держав, релігій і культур; толерантне сприйняття і ставлення до життєвої позиції іншого; волонтерство, підтримка громадських проектів та ініціатив. Навчальні ресурси: Конституція України, міжнародні правові акти, біографії історичних постатей, сучасна публіцистика.
9	Обізнаність та самовираження у сфері культури	Уміння: образно мислити та уявляти; інтерпретувати твори мистецтва; розвивати власну національно-культурну ідентичність у сучасному багатокультурному світі; окреслювати основні тенденції розвитку культури в минулому та сьогоденні; використовувати мистецькі артефакти для пізнання минулого, осмислювати твори мистецтва в історичному контексті;

		зіставляти досягнення української культури з іншими культурами; виявляти вплив культури на особу та розвиток цивілізації. Ставлення: свідоме збереження і розвиток власної національної культури, повага до культур інших народів; відповідальна поведінка та піклування про пам'ятки української і світової культури; відкритість до міжкультурного діалогу. Навчальні ресурси: твори мистецтва, творчі проекти, інтерактивні заняття в музеях, галереях тощо.
10	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: змінювати навколишній світ засобами сучасних технологій без шкоди для середовища; уміння надавати допомогу собі й тим, хто її потребує; ухвалювати рішення, обмірковуючи альтернативи і прогнозуючи наслідки для здоров'я, добробуту і безпеки людини; регулярно практикувати фізичну діяльність, демонструвати рухові вміння й навички з фізичної культури та використовувати їх у різних життєвих ситуаціях. Ставлення: відповідальне ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших людей; дотримання морально-етичних і правових норм, правил екологічної поведінки в довкіллі; ціннісне ставлення до навколишнього середовища як до потенційного джерела здоров'я, добробуту та безпеки людини і спільноти, усвідомлення важливості бережливого природокористування, відповідальності за власну діяльність у природі; усвідомлення значення здоров'я для самовираження та соціальної взаємодії. Навчальні ресурси: соціальні / екологічні проекти; моделювання соціальних ситуацій, зокрема впливу природного та техногенного середовища на здоров'я і безпеку людини; мультимедійні презентації до проектів щодо добробуту, здоров'я і безпеки; інформація про історію спортивного руху в Україні.
Математика		
	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною (і рідною — у разі відмінності) мовами	Уміння: ставити запитання і розпізнавати проблему; міркувати, робити висновки на основі інформації, поданої в різних формах (у таблицях, діаграмах, на графіках); розуміти, пояснювати і перетворювати тексти математичних задач (усно і письмово), грамотно висловлюватися рідною мовою; доречно та коректно вживати в мовленні математичну термінологію, чітко, лаконічно та зрозуміло формулювати думку, аргументувати, доводити правильність тверджень; поповнювати свій словниковий запас.

		Ставлення: розуміння важливості чітких та лаконічних формулювань. Навчальні ресурси: означення понять, формулювання властивостей, доведення теорем
2	Спілкування іноземними мовами	Уміння: спілкуватися іноземною мовою з використанням числівників, математичних понять і найуживаніших термінів; ставити запитання, формулювати проблему; зіставляти математичний термін чи буквене позначення з його походженням з іноземної мови, правильно використовувати математичні терміни в повсякденному житті. Ставлення: усвідомлення важливості вивчення іноземних мов для розуміння математичних термінів та позначень, пошуку інформації в іншомовних джерелах. Навчальні ресурси: тексти іноземною мовою з використанням статистичних даних, математичних термінів
3	Математична компетентність	Уміння: оперувати числовою інформацією, геометричними об'єктами на площині та в просторі; встановлювати відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо); розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту; будувати і досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати; прогнозувати в контексті навчальних та практичних задач; використовувати математичні методи у життєвих ситуаціях. Ставлення: усвідомлення значення математики для повноцінного життя в сучасному суспільстві, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного вивчення інших дисциплін. Навчальні ресурси: розв'язування математичних задач, зокрема таких, що моделюють реальні життєві ситуації
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: розпізнавати проблеми, що виникають у довкіллі і які можна розв'язати засобами математики; будувати та досліджувати математичні моделі природних явищ і процесів. Ставлення: усвідомлення важливості математики як універсальної мови науки, техніки та технологій. Навчальні ресурси: складання графіків та діаграм, які ілюструють функціональні залежності результатів впливу людської діяльності на природу
5	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: структурувати дані; діяти за алгоритмом та складати алгоритми; визначати достатність даних для розв'язання задачі; використовувати різні знакові системи; знаходити інформацію та оцінювати її достовірність; доводити істинність тверджень. Ставлення: критичне осмислення інформації та джерел її отримання; усвідомлення важливості ІКТ для ефективного розв'язування математичних задач.

		Навчальні ресурси: візуалізація даних, побудова графіків та діаграм за допомогою програмних засобів
6	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: визначати мету навчальної діяльності, відбирати й застосовувати потрібні знання та способи діяльності для досягнення цієї мети; організовувати та планувати свою навчальну діяльність; моделювати власну освітню траєкторію, аналізувати, контролювати, коригувати та оцінювати результати своєї навчальної діяльності; доводити правильність власного судження або визнавати помилковість. Ставлення: усвідомлення власних освітніх потреб та цінності нових знань і вмінь; зацікавленість у пізнанні світу; розуміння важливості вчитися впродовж життя; прагнення до вдосконалення результатів своєї діяльності. Навчальні ресурси: моделювання власної освітньої траєкторії
7	Ініціативність і підприємливість	Уміння: генерувати нові ідеї, вирішувати життєві проблеми, аналізувати, прогнозувати, ухвалювати оптимальні рішення; використовувати критерії раціональності, практичності, ефективності та точності, з метою вибору найкращого рішення; аргументувати та захищати свою позицію, дискутувати; використовувати різні стратегії, шукаючи оптимальних способів розв'язання життєвого завдання. Ставлення: ініціативність, відповідальність, упевненість у собі; переконаність, що успіх команди – це й особистий успіх; позитивне оцінювання та підтримка конструктивних ідей інших. Навчальні ресурси: задачі підприємницького змісту (оптимізаційні задачі)
8	Соціальна і громадянська компетентності	Уміння: висловлювати власну думку, слухати і чути інших, оцінювати аргументи та змінювати думку на основі доказів; аргументувати та відстоювати свою позицію; ухвалювати аргументовані рішення в життєвих ситуаціях; співпрацювати в команді, виділяти та виконувати власну роль в командній роботі; аналізувати власну економічну ситуацію, родинний бюджет, користуючись математичними методами; рієнтуватися в широкому колі послуг і товарів на основі чітких критеріїв, робити споживчий вибір, спираючись, зокрема, і на математичні дані. Ставлення: ощадливість і поміркованість; рівне ставлення до інших незалежно від статків, соціального походження; відповідальність за спільну справу;

		налаштованість на логічне обґрунтування позиції без передчасного переходу до висновків; повага до прав людини, активна позиція щодо боротьби із дискримінацією. Навчальні ресурси: задачі соціального змісту
9	Обізнаність і самовираження у сфері культури	Уміння: здійснювати необхідні розрахунки для встановлення пропорцій, відтворення перспективи, створення об'ємно-просторових композицій; унаочнювати математичні моделі, зображати фігури, графіки, рисунки, схеми, діаграми. Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку математики та культури на прикладах з архітектури, живопису, музики та ін.; розуміння важливості внеску математиків у загальносвітову культуру. Навчальні ресурси: математичні моделі в різних видах мистецтва
10	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: аналізувати і критично оцінювати соціально-економічні події в державі на основі статистичних даних; враховувати правові, етичні, екологічні і соціальні наслідки рішень; розпізнавати, як інтерпретації результатів вирішення проблем можуть бути використані для маніпулювання. Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку математики та екології на основі статистичних даних; ощадне та бережливе відношення до природних ресурсів, чистоти довкілля та дотримання санітарних норм побуту; розгляд порівняльної характеристики щодо вибору здорового способу життя; власна думка та позиція до зловживань алкоголю, нікотину тощо. Навчальні ресурси: навчальні проекти, задачі соціально-економічного, екологічного змісту; задачі, які сприяють усвідомленню цінності здорового способу життя

Фізика

	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною (і рідною — у разі відмінності) мовами	Уміння: сприймати пояснення вчителя, розуміти інформацію з підручників, посібників й інших текстових та медійних джерел державною/рідною мовою; усно й письмово тлумачити фізичні поняття, факти, явища, закони, теорії; представляти текстову інформацію в іншому вигляді; описувати (усно чи письмово) етапи проведення фізичного експерименту, використовуючи арсенал мовних засобів (терміни, поняття тощо); складати план виступу, будувати відповідь, готувати реферат, повідомлення; обговорювати проблеми природничого змісту, брати участь у дискусії. Ставлення: усвідомлення потреби вільного володіння державною мовою для грамотного висловлювання власної думки, особистісного розвитку, здійснення навчальної та професійної діяльності;

		розуміння значущості внеску учених-фізиків, зокрема українських, у розвиток світової науки; прагнення до самовдосконалення, збагачення, поповнення та систематичного вживання української природничо-наукової термінологічної лексики. Навчальні ресурси: навчальні, науково-популярні, художні тексти та медійні матеріали, твори мистецтва, що містять описи фізичних явищ; дослідницькі проекти міжпредметного змісту
2	Спілкування іноземними мовами	Уміння: використовувати іншомовні навчальні та науково-популярні джерела для отримання інформації фізичного й технічного змісту, самоосвіти та саморозвитку; розуміти фізичні поняття та найуживаніші терміни іноземною мовою, використовувати їх в усних чи письмових текстах; описувати природничі проблеми іноземною мовою; спілкуватися на тематичних міжнародних форумах та у соціальних мережах із співрозмовниками з інших країн. Ставлення: зацікавленість інформацією фізичного й технічного змісту іноземною мовою; розуміння глобальності екологічних проблем і прагнення долучитися до їх вирішення, зокрема й за посередництвом іноземної мови Навчальні ресурси: довідкова література, онлайнві перекладачі, іншомовні сайти, статті з Вікіпедії іноземними мовами, іноземні підручники і посібники
3	Математична компетентність	Уміння: застосовувати математичні методи для опису, дослідження фізичних явищ і процесів, розв'язування фізичних задач, опрацювання та оцінювання результатів експерименту; розуміти й використовувати математичні методи для аналізу та опису фізичних моделей реальних явищ і процесів. Ставлення: усвідомлення важливості математичного апарату для опису та розв'язання фізичних проблем і задач. Навчальні ресурси: завдання на виконання розрахунків, алгебраїчних перетворень, побудову графіків, малюнків, аналіз і представлення результатів експериментів та лабораторних робіт, обробка статистичної інформації, інформації наведеної в графічній, табличній й аналітичній формах
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: пояснювати природні явища і технологічні процеси; використовувати знання з фізики для вирішення завдань, пов'язаних із реальними об'єктами природи і техніки; за допомогою фізичних методів самостійно чи в групі досліджувати природу. Ставлення: відповідальність за ощадне використання природних ресурсів; готовність до вирішення проблем, пов'язаних зі станом довкілля; оцінка значення фізики та технологій для формування цілісної наукової картини світу, сталого розвитку. Навчальні ресурси: навчальні проекти, конструкторські завдання, фізичні задачі, ситуативні вправи щодо дослідження стану довкілля, ощадного використання природних ресурсів тощо, відвідування музеїв науки й техніки
5	Інформаційно-	Уміння: визначати можливі джерела інформації, відбирати необхідну інформацію, оцінювати, аналізувати,

	цифрова компетентність	перекодовувати інформацію; використовувати сучасні пристрої для отримання, опрацювання, збереження, передачі та представлення інформації; використовувати сучасні цифрові технології і пристрої для вивчення фізичних явищ, для обробки результатів експериментів, моделювання фізичних явищ і процесів; дотримуватися правил безпеки в мережах та мережевого етикету. Ставлення: ціннісні орієнтири у володінні навичками роботи з інформацією, сучасною цифровою технікою; дотримання авторського права, етично-моральних принципів поведінки з інформацією. Навчальні ресурси: освітні цифрові ресурси, навчальні посібники
6	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: ставити перед собою цілі й досягати їх, вибудовувати власну траєкторію розвитку впродовж життя; планувати, організовувати, здійснювати, аналізувати та коригувати власну навчально-пізнавальну діяльність; застосовувати набуті знання для оволодіння новими, для їх систематизації та узагальнення. Ставлення: ціннісні орієнтири у володінні навчально-пізнавальними навичками, допитливість і спостережливість, готовність до інновацій; позитивне емоційне сприйняття власного розвитку, отримання задоволення від інтелектуальної діяльності. Навчальні ресурси: дидактичні засоби
7	Ініціативність і підприємливість	Уміння: застосовувати фізичні знання для генерування ідей та ініціатив щодо проектної, конструкторської та винахідницької діяльності, для вирішення життєвих проблем, пов'язаних із матеріальними й енергетичними ресурсами; прогнозувати вплив фізики на розвиток технологій, нових напрямів підприємництва; оцінювати можливість застосування набутих знань з фізики в майбутній професійній діяльності, для ефективного вирішення повсякденних проблем; оцінювати власні здібності щодо вибору майбутньої професії, пов'язаною з фізикою чи технікою; економно й ефективно використовувати сучасну техніку, матеріальні ресурси; ефективно організовувати власну діяльність. Ставлення: ціннісне ставлення до фізичних знань, результатів власної праці та праці інших людей; усвідомлення необхідності виваженого підходу до вибору професії, оцінка власних здібностей; ініціативність, працьовитість, відповідальність як запорука результативності власної діяльності; прагнення досягти певного соціального статусу, зробити внесок до економічного процвітання держави. Навчальні ресурси: приклади успішних бізнес-проектів у галузі новітніх технологій (мікроелектроніка, нанотехнології, космічна техніка, електромобілі тощо), навчальні екскурсії на високотехнологічні підприємства, зустрічі з успішними підприємцями
8	Соціальна й	Уміння: займати активну та відповідальну громадянську позицію в учнівському колективі, самоврядуванні школи,

	громадянська компетентності	серед мешканців селища, мікрорайону тощо; активно працювати в групах, розподіляти ролі, оцінювати вклад власний та інших, приймати виважені рішення, які сприятимуть розв'язанню досліджуваної проблеми чи завдання, важливих для даного освітнього середовища, учнівського колективу; ефективно співпрацювати в команді над реалізацією навчальних дослідницьких проектів у галузі «Природознавство», залучаючи родину та іншу спільноту; визначати особистісні якості відомих учених-фізиків, що свідчать про їхню громадянську позицію, моральні якості. Ставлення: усвідомлення себе громадянином України; громадянська відповідальність за стан розвитку місцевої громади, країни; толерантне ставлення до точки зору іншої особи; оцінювання внеску українських та іноземних учених-фізиків і винахідників у суспільний розвиток; розуміння відповідальності за використання досягнень фізики для безпеки суспільства. Навчальні ресурси: робота в групах, проекти та інші види навчальної діяльності
9	Обізнаність і самовираження у сфері культури	Уміння: використовувати знання з фізики під час реалізації власних творчих ідей; виявляти фізичні явища та процеси у творах мистецтва. Ставлення: усвідомлення причетності до національної й світової культури через вивчення природничих наук і мистецтва; розуміння гармонійної взаємодії людини і природи. Навчальні ресурси: твори мистецтва
10	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: застосовувати набуті знання та навички для збереження власного здоров'я та здоров'я інших; дотримуватися правил безпеки життєдіяльності під час виконання навчальних експериментів, у надзвичайних ситуаціях природного чи техногенного характеру; визначати причинно-наслідкові зв'язки впливу сучасного виробництва, життєдіяльності людини на довкілля; аналізувати проблеми довкілля, визначати способи їх вирішення, брати участь у практичній реалізації цих проектів; оцінювати позитивний потенціал та ризики використання надбань фізики, техніки і технологій для добробуту людини й безпеки довкілля. Ставлення: готовність брати участь у природоохоронних заходах; самооцінка та оцінка поведінки інших стосовно можливих ризиків для здоров'я; ціннісне ставлення до власного здоров'я та здоров'я інших людей, до навколишнього середовища як до потенційного джерела здоров'я, добробуту та безпеки; усвідомлення важливості ощадного природокористування, потенціалу фізичної науки щодо збереження довкілля. Навчальні ресурси: навчальні проекти здоров'язбережувального та екологічного спрямування

Хімія

	Ключова компетентність	Предметний зміст ключової компетентності і навчальні ресурси для її формування
1	Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовою	Уміння:використовувати в мовленні хімічні терміни, поняття, символи, сучасну українську наукову термінологію і номенклатуру; формулювати відповідь на поставлене запитання; аргументовано описувати хід і умови проведення хімічного експерименту; обговорювати результати дослідження і робити висновки; брати участь в обговоренні питань хімічного змісту, чітко, зрозуміло й образно висловлювати свою думку; складати усне і письмове повідомлення на хімічну тему, виголошувати його. Ставлення:цінувати наукову українську мову; критично ставитись до повідомлень хімічного характеру в медійному просторі; популяризувати хімічні знання. Навчальні ресурси:підручники і посібники, науково-популярна і художня література, електронні освітні ресурси; навчальні проекти та презентування їхніх результатів.
2	Спілкування іноземними мовами	Уміння:читати й розуміти іншомовні навчальні й науково-популярні тексти хімічного змісту; створювати тексти повідомлень із використанням іншомовних джерел; читати іноземною мовою і тлумачити хімічну номенклатуру; пояснювати хімічну термінологію іншомовного походження. Ставлення:цікавитись і оцінювати інформацію хімічного змісту іноземною мовою; обговорювати деякі питання хімічного змісту із зацікавленими носіями іноземних мов. Навчальні ресурси:медійні і друковані джерела іноземною мовою.
2	Математична компетентність	Уміння:застосовувати математичні методи для розв'язування завдань хімічного характеру; використовувати логічне мислення, зокрема, для розв'язування розрахункових і експериментальних задач, просторову уяву для складання структурних формул і моделей речовин; будувати і тлумачити графіки, схеми, діаграми, складати моделі хімічних сполук і процесів. Ставлення:усвідомлювати необхідність математичних знань для розв'язування наукових і хіміко-технологічних проблем. Навчальні ресурси:навчальні завдання на виконання обчислень за хімічними формулами і рівняннями реакцій; представлення інформації в числовій чи графічній формах за результатами хімічного експерименту та виконання навчальних проектів.
3	Основні	Уміння: пояснювати природні явища, процеси в живих організмах і технологічні процеси на основі хімічних знань;

	компетентності у природничих науках і технологіях	формулювати, обговорювати й розв'язувати проблеми природничо-наукового характеру; проводити досліди з речовинами з урахуванням їхніх фізичних і хімічних властивостей; виконувати експериментальні завдання і проекти, використовуючи знання з інших природничих предметів; використовувати за призначенням сучасні прилади і матеріали; визначати проблеми довкілля, пропонувати способи їх розв'язування; досліджувати природні об'єкти. Ставлення: усвідомлювати значення природничих наук для пізнання матеріального світу; наукове значення основних природничо-наукових понять, законів, теорій, внесок видатних учених у розвиток природничих наук; оцінювати значення природничих наук і технологій для сталого розвитку суспільства; висловлювати судження щодо природних явищ із погляду сучасної природничо-наукової картини світу. Навчальні ресурси: навчальне обладнання і матеріали, засоби унаочнення; міжпредметні контекстні завдання; інформаційні й аналітичні матеріали з проблем стану довкілля, ощадного використання природних ресурсів і синтетичних матеріалів; інформаційні матеріали про сучасні досягнення науки і техніки.
4	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: використовувати сучасні пристрої для добору хімічної інформації, її оброблення, збереження і передавання; створювати інформаційні продукти хімічного змісту. Ставлення: критично оцінювати хімічну інформацію з різних інформаційних ресурсів; дотримуватись авторського права, етичних принципів поводження з інформацією; усвідомлювати необхідність екологічних методів та засобів утилізації цифрових пристроїв. Навчальні ресурси: електронні освітні ресурси; віртуальні хімічні лабораторії.
	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: організовувати самоосвіту з хімії: визначати мету, планувати, добирати необхідні засоби; спостерігати хімічні об'єкти та проводити хімічний експеримент; виконувати навчальні проекти хімічного й екологічного змісту. Ставлення: виявляти допитливість щодо хімічних знань; прагнути самовдосконалення; осмислювати результати самостійного вивчення хімії; розуміти перспективу власного розвитку упродовж життя, пов'язаного із хімічними знаннями. Навчальні ресурси: медійні джерела, дидактичні засоби навчання.
5	Ініціативність і підприємливість	Уміння: виробляти власні цінності, ставити цілі, діяти задля досягнення їх, спираючись на хімічні знання; залучати партнерів до виконання спільних проектів з хімії; виявляти ініціативність до роботи в команді, генерувати ідеї, брати відповідальність за прийняття рішень, вести

		діалог задля досягнення спільної мети під час виконання хімічного експерименту і навчальних проєктів. Ставлення: вірити в себе, у власні можливості; виважено ставитися до вибору майбутнього напрямку навчання, пов'язаного з хімією; бути готовими до змін та інновацій. Навчальні ресурси: література про успішних винахідників і підприємців; зустрічі з успішними людьми; бізнес-тренінги, екскурсії на сучасні підприємства.
6	Соціальна та громадянська компетентності	Уміння: співпрацювати з іншими над реалізацією соціально значущих проєктів, що передбачають використання хімічних знань; працювати в групі зацікавлених людей, співпрацювати з іншими групами, залучати ширшу громадськість до розв'язування проблем збереження довкілля. Ставлення: виявляти патріотичні почуття до України, любов до малої батьківщини; дотримуватись загальноновизнаних моральних принципів і цінностей; бути готовими відстоювати ці принципи і цінності; виявляти зацікавленість у демократичному облаштуванні оточення й екологічному облаштуванні довкілля; оцінювати необхідність сталого розвитку як пріоритету міжнародного співробітництва; шанувати розмаїття думок і поглядів; оцінювати й шанувати внесок видатних українців, зокрема вчених-хіміків, у суспільний розвиток. Навчальні ресурси: навчальні проєкти, тренінги.
7	Обізнаність та самовираження у сфері культури	Уміння: використовувати сучасні хімічні засоби і матеріали для втілення художніх ідей і виявлення власної творчості; пояснювати взаємозв'язок мистецтва і хімії. Ставлення: цінувати вітчизняну і світову культурну спадщину, до якої належать наука і мистецтво. Навчальні ресурси: твори образотворчого мистецтва, музичні й літературні твори як ілюстрації до вивчення хімічних явищ; контекстні завдання; синхроністична таблиця.
8	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: усвідомлювати причинно-наслідкові зв'язки у природі і її цілісність; використовувати хімічні знання для пояснення користі і шкоди здобутків хімії і хімічної технології для людини і довкілля; влаштовувати власне життєве середовище без шкоди для себе, інших людей і довкілля; дотримуватися здорового способу життя; безпечно поводитись із хімічними сполуками і матеріалами в побуті;

		брати участь у реалізації проєктів, спрямованих на поліпшення стану довкілля завдяки досягненням хімічної науки; дотримуватися правил екологічно виваженої поведінки в довкіллі. Ставлення: підтримувати й утілювати на практиці концепцію сталого розвитку суспільства; розуміти важливість гармонійної взаємодії людини і природи; відповідально й ощадно ставитися до використання природних ресурсів як джерела здоров'я і добробуту та безпеки людини і спільноти; оцінювати екологічні ризики і бути готовим до розв'язування проблем довкілля, використовуючи знання з хімії. Навчальні ресурси: навчальні проєкти; якісні й кількісні задачі екологічного змісту.
--	--	--

Біологія

1	Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами	Уміння: усно й письмово тлумачити біологічні поняття, факти, явища, закони, теорії; описувати (усно чи письмово) експеримент, послуговуючись багатим арсеналом мовних засобів — термінами, поняттями тощо; обговорювати проблеми біологічного змісту. Ставлення: усвідомлення значущості здобутків біологічної науки, зокрема пошанування досягнень українських учених; прагнення до розвитку української біологічної термінологічної лексики. Навчальні ресурси: навчальні, науково-популярні, художні тексти про природу, дослідницькі проєкти в галузі біології, усні / письмові презентації їх результатів
2	Спілкування іноземними мовами	Уміння: використовувати іншомовні навчальні джерела для отримання інформації біологічного змісту; описувати іноземними мовами, аналізувати та оцінювати роль природних явищ у сучасному світі, доречно використовувати біологічні поняття та найуживаніші терміни в усних чи письмових текстах, читати й тлумачити біологічну номенклатуру й термінологію іноземною мовою; описувати біологічні проблеми. Ставлення: зацікавленість інформацією біологічного змісту іноземною мовою; розуміння глобальності екологічних проблем і прагнення долучитися до їх вирішення, зокрема й за посередництва іноземної мови. Навчальні ресурси: довідкова література, онлайнві перекладачі, іншомовні сайти, статті з іншомовної вікіпедії, іноземні підручники та посібники
3	Математична компетентність	Уміння: застосовувати математичні методи для розв'язання біологічних проблем, розуміти й використовувати математичні моделі природних явищ і процесів. Ставлення: усвідомлення варіативності математичних методів у розв'язанні біологічних проблем і задач. Навчальні ресурси: завдання на виконання розрахунків, аналіз та представлення статистичної інформації, поданої

		в графічній формі, наприклад щодо статево-вікової будови популяцій
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: пояснювати явища в живій природі, використовуючи наукове мислення; самостійно чи в групі досліджувати живу природу, аналізувати й визначати проблеми довкілля; оцінювати значення біології для сталого розвитку. Ставлення: відповідальність за ощадне використання природних ресурсів, екологічний стан у місцевій громаді, в Україні та світі; готовність до вирішення проблем, пов'язаних зі станом довкілля. Навчальні ресурси: біологічні задачі, ситуативні вправи щодо вирішення проблем стану довкілля, біорізноманіття, ощадного використання природних ресурсів тощо
5.	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: використовувати сучасні цифрові технології та пристрої для спостереження за довкіллям, явищами й процесами живої природи; створювати інформаційні продукти (мультимедійна презентація, блог тощо) природничого спрямування; шукати, обробляти та зберігати інформацію біологічного характеру, критично оцінюючи її. Ставлення: дотримання авторського права, етичних принципів поводження з інформацією; усвідомлення необхідності екологічних методів та засобів утилізації цифрових пристроїв. Навчальні ресурси: комп'ютерні експерименти на основі інформаційних моделей
6.	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: організовувати й оцінювати свою навчально-пізнавальну діяльність, зокрема самостійно чи в групі планувати й проводити спостереження та експеримент, ставити перед собою цілі й досягати їх, вибудовувати власну траєкторію розвитку впродовж життя. Ставлення: допитливість і спостережливість, готовність до інновацій. Навчальні ресурси: Біологічна література, довідкова система програмних засобів
7.	Ініціативність і підприємливість	Уміння: генерувати ідеї й ініціативи щодо проектної та винахідницької діяльності, ефективного використання природних ресурсів; прогнозувати вплив біології на розвиток технологій, нових напрямів підприємництва; зменшувати ризики й використовувати можливості для створення цінностей для себе та інших; керувати групою (надихати, переконувати й залучати до діяльності, зокрема природоохоронної чи наукової). Ставлення: проактивність, відповідальність за ухвалення виважених рішень щодо діяльності в довкіллі, під час реалізації проектів і дослідницьких завдань. Навчальні ресурси: біографії відомих учених — організаторів виробництв (Луї Пастер), бізнес-плани, екскурсії на новітні біотехнологічні підприємства, зустрічі з успішними підприємцями
8.	Соціальна і громадянська компетентності	Уміння: працювати в команді під час виконання біологічних дослідів і проектів, оцінювати позитивний потенціал та ризики використання надбань біологічної науки для добробуту людини і безпеки довкілля. Ставлення: відвага відстоювати власну позицію щодо ухвалення рішень у справі збереження і охорони довкілля,

		готовність брати участь у природоохоронних заходах; громадянська відповідальність за стан довкілля, пошанування розмаїття думок і поглядів; оцінювання внеску українських та іноземних учених і винахідників у суспільний розвиток; пошанування внеску кожного кожної в досягнення команди. Навчальні ресурси: кооперативне навчання, партнерські технології, проекти
9.	Обізнаність і самовираження у сфері культури	Уміння: використовувати природні матеріали та засоби для втілення художніх ідей, пояснювати підґрунтя мистецтва з біологічної точки зору (фізіологія зору, слуху, смаку, нюху тощо). Ставлення: усвідомлення причетності до національної та світової культури через вивчення біології й мистецтва; розуміння гармонійної взаємодії людини й природи. Навчальні ресурси: музичні твори для вивчення акустики й фізіології слуху, опорно-руховий апарат і балет, поезія як ілюстрація до вивчення явищ і процесів природи, твори образотворчого мистецтва і фізіологія зору, особливості вищої нервової діяльності
10.	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: ефективно співпрацювати з іншими над реалізацією екологічних проектів, розв'язувати проблеми довкілля, залучаючи місцеву громаду та ширшу спільноту. застосовувати набутий досвід задля збереження власного здоров'я та здоров'я інших. Ставлення: турбота про здоров'я своє та інших людей, ціннісне ставлення до навколишнього середовища як до потенційного джерела здоров'я, добробуту та безпеки людини і спільноти. Навчальні ресурси: екологічні проекти, розрахункові завдання, наприклад, розрахунок економії сімейного бюджету за умови раціонального харчування

Інформатика

	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами	Уміння: створювати інформаційні продукти та грамотно і безпечно комунікувати з використанням сучасних технологій державною (і рідною у разі відмінності) мовою; висловлюватись та спілкуватися на тему сучасних інформаційних технологій з використанням відповідної термінології. Ставлення: усвідомлення комунікаційної ролі ІТ; унікнення невинормованих іншомовних запозичень у спілкуванні на ІТ-тематику; надавання переваги використанню програмних засобів та ресурсів з інтерфейсом державною (і рідною у разі відмінності) мовами
2	Спілкування іноземними	Уміння: використовувати програмні засоби та ресурси з інтерфейсом іноземними мовами; використовувати програмні засоби для перекладу текстів та тлумачення іноземних слів;

	мовами	оперувати базовою міжнародною ІТ-термінологією. Ставлення: усвідомлення ролі ІТ в інтерперсональній комунікації у глобальному контексті; розуміння необхідності володіння іноземними мовами для онлайн-навчання й активного залучення до європейської та глобальної спільнот, усвідомлення своєї причетності до них
3	Математична компетентність	Уміння: розуміти, використовувати та створювати математичні моделі об'єктів та процесів для розв'язування задач із різних предметних галузей засобами інформаційних технологій. Ставлення: усвідомлення ролі математики як однієї з основ ІТ
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: застосовувати логічне, алгоритмічне, структурне та системне мислення для розв'язування життєвих проблемних ситуацій; планувати та проводити навчальні дослідження та комп'ютерні експерименти в галузі природничих наук і технологій; послугуватися технологічними пристроями. Ставлення: усвідомлення міждисциплінарного значення інформатики; усвідомлення ролі наукових ідей в сучасних інформаційних технологіях
5	Інформаційно-цифрова компетентність	Розкривається у змісті предмета
6	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: організовувати свою діяльність з використанням програмних засобів для планування та структурування роботи, а також співпраці з членами соціуму; самостійно опановувати нові технології та засоби діяльності. Ставлення: виявлення допитливості, наполегливості, впевненості, вміння мотивувати себе до навчальної діяльності, долати перешкоди як ключові чинники успіху навчально-пізнавального процесу інформатики; усвідомлення необхідності та принципів навчання протягом усього життя; усвідомлення відповідальності за власне навчання
7	Ініціативність і підприємливість	Розкривається через наскрізну змістову лінію
8	Соціальна та громадянська компетентності	Розкривається через наскрізну змістову лінію
9	Обізнаність та самовираження у сфері культури	Уміння: грамотно і логічно висловлювати свою думку, аргументувати та вести діалог, враховуючи національні та культурні особливості співрозмовників та дотримуючись етики спілкування і взаємодії у віртуальному просторі; враховувати художньо-естетичну складову при створенні інформаційних продуктів (сайтів, малюнків, текстів тощо).

		Ставлення: культурна самоідентифікація, повага до культурного розмаїття у глобальному інформаційному суспільстві; усвідомлення впливу інформатики та інформаційних технологій на людську культуру та розвиток суспільства
10	Екологічна грамотність і здорове життя	Розкривається через наскрізну змістову лінію

Географія

1.	Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами	Уміння: усно й письмово тлумачити географічні поняття, факти, явища, закони, теорії; описувати (усно чи письмово) географічні об'єкти, процеси, явища, послуговуючись багатим арсеналом мовних засобів – термінами, поняттями тощо; обговорювати проблеми географічного змісту глобального та регіонального рівня. Ставлення: усвідомлювати значущість здобутків географічної науки, зокрема пошанування досягнень українських учених; прагнення до розвитку української термінологічної лексики в системі географічних наук. Навчальні ресурси: навчальні, науково-популярні, художні тексти про природу, дослідницькі проекти в галузі географії, усні / письмові презентації їх результатів.
2.	Спілкування іноземними мовами	Уміння: використовувати іншомовні навчальні джерела для отримання інформації географічного змісту; описувати іноземними мовами, аналізувати та оцінювати роль природних явищ у сучасному світі, доречно використовувати географічні поняття та найуживаніші терміни в усних чи письмових текстах, читати та тлумачити географічну термінологію іноземною мовою. Ставлення: зацікавленість інформацією географічного змісту іноземною мовою; розуміння глобальних проблем людства і прагнення долучитися до їх розв'язання, зокрема й з допомогою іноземних мов. Навчальні ресурси: довідкова література, онлайнві перекладачі, іншомовні сайти, статті з іншомовної вікіпедії, іноземні підручники і посібники.
3.	Математична компетентність	Уміння: застосовувати математичні методи для розв'язання географічних проблем і задач, розуміти і використовувати математичні моделі природних та суспільних явищ і процесів. Ставлення: усвідомлення варіативності та значущості математичних методів у розв'язанні географічних проблем і задач. Навчальні ресурси: завдання на виконання обчислень, аналіз та обробка статистичної інформації, поданої в різних формах (картографічній, табличній, графічній).
4.	Основні компетентності у природничих науках і	Уміння: пояснювати явища в живій природі, використовуючи наукове мислення; самостійно чи в групі досліджувати живу природу, аналізувати і визначати проблеми довкілля; оцінювати значення географії для сталого розвитку та розв'язання глобальних проблем. Ставлення: відповідальність за ощадне використання природних ресурсів, екологічний стан у місцевій громаді, в

	технологіях	Україні та світі; готовність до розв’язання проблем, пов’язаних зі станом довкілля; Навчальні ресурси: географічні задачі, ситуативні вправи щодо розв’язання проблем стану довкілля, біорізноманіття, ощадного використання природних ресурсів тощо.
5.	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: використовувати сучасні цифрові технології і пристрої для спостереження за довкіллям, явищами і процесами в суспільстві і живій природі; створювати інформаційні продукти (мультимедійна презентація, блог тощо) природничо – географічного та суспільно-географічного спрямування; шукати, обробляти і зберігати інформацію географічного характеру, критично оцінюючи її. Ставлення: дотримання авторського права, етичних принципів поводження з інформацією; усвідомлення необхідності екологічних методів і засобів утилізації цифрових пристроїв. Навчальні ресурси: електронні картографічні джерела, електронні посібники, збірники задач, тести тощо.
6.	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: організовувати й оцінювати свою навчально-пізнавальну діяльність, зокрема самостійно чи в групі планувати і проводити спостереження або експерименти, реалізовувати проекти, ставити перед собою цілі і досягати їх, вибудовувати власну траєкторію розвитку впродовж життя. Ставлення: допитливість і спостережливість, готовність до інновацій. Навчальні ресурси: довідкова система програмних засобів.
7.	Ініціативність і підприємливість	Уміння: генерувати ідеї й ініціативи щодо проектної та винахідницької діяльності, ефективного використання природних ресурсів; прогнозувати вплив географічних процесів і закономірностей на розвиток технологій, нових напрямів підприємництва; нівелювати ризики і використовувати можливості для створення цінностей для себе та інших у довкіллі; керувати групою (надихати, переконувати й залучати до діяльності, зокрема природоохоронної чи наукової). Ставлення: відповідальність за ухвалення виважених рішень щодо діяльності в довкіллі, під час реалізації проектів і дослідницьких завдань. Навчальні ресурси: сайти підприємств, установ, організацій, екскурсії на сучасні підприємства, зустрічі з успішними представниками бізнесу.
8.	Соціальна та громадянська компетентності	Уміння: ефективно співпрацювати з іншими над реалізацією географічних проектів, розв’язувати проблеми довкілля, залучаючи місцеву громаду. Ставлення: відстоювати власну позицію щодо ухвалення рішень у справі збереження й охорони довкілля, готовність брати участь у природоохоронних заходах; громадянська відповідальність за стан довкілля, пошанування розмаїття думок і поглядів; оцінювання внеску українських та іноземних учених і винахідників у суспільний розвиток. Навчальні ресурси: географічні задачі, Інтернет-ресурси, посібники.

9.	Обізнаність та самовираження у сфері культури	Уміння: фіксувати унікальні об'єкти, явища та ландшафти Землі, їх естетичне значення, використовувати природні матеріали і засоби для втілення художніх ідей, пояснювати географічне підґрунтя відображення природи у творах мистецтва. Ставлення: усвідомлення причетності до національної і світової культури через вивчення географії і мистецтва; розуміння гармонійної взаємодії людини і природи. Навчальні ресурси: літературні, музичні та образотворчі твори.
10.	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: працювати в команді під час реалізації географічних проєктів, застосовувати набутий досвід задля збереження власного здоров'я та здоров'я інших, оцінювати значення географічної науки для забезпечення добробуту людства. Ставлення: турбота про здоров'я своє та інших людей, ціннісне ставлення до навколишнього середовища як до потенційного джерела здоров'я, добробуту та безпеки людини і спільноти, усвідомлення важливості ощадного природокористування, пошанування внеску кожного / кожної в досягнення команди. Навчальні ресурси: кооперативне навчання, партнерські технології, проєкти.

Іноземні мови

	Ключові компоненти	
1.	Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами	Уміння: використовувати українознавчий компонент в усіх видах мовленєвої діяльності; засобами іноземної мови популяризувати Україну, українську мову, культуру, традиції, критично оцінювати їх. Ставлення: гордість за Україну, її мову та культуру; розуміння потреби популяризувати Україну у світі засобами іноземних мов; усвідомлення того, що, вивчаючи іноземну мову, ми збагачуємо рідну; готовність до міжкультурного діалогу.
2.	Спілкування іноземними мовами	Реалізується через предметні компетентності.
3.	Математична компетентність	Уміння: розв'язувати комунікативні та навчальні проблеми, застосовуючи логіко-математичний інтелект; логічно обґрунтовувати висловлену думку; використовувати математичні методи (графіки, схеми) для виконання комунікативних завдань. Ставлення: готовність до пошуку різноманітних способів розв'язання комунікативних і навчальних проблем.
4.	Основні компетентності у природничих	Уміння: описувати іноземною мовою природні явища, технології, аналізувати та оцінювати їх роль у життєдіяльності людини. Ставлення: інтерес до природи та почуття відповідальності за її збереження;

	науках і технологіях	розуміння глобальності екологічних проблем і прагнення долучитися до їх розв’язання за допомогою іноземної мови.
5.	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: вивчати іноземну мову з використанням спеціальних програмних засобів, ігор, соціальних мереж; створювати інформаційні об’єкти іноземними мовами; спілкуватися іноземною мовою з використанням інформаційно- комунікаційних технологій; застосовувати ІКТ для пошуку, обробки, аналізу та підготовки інформації відповідно до поставлених завдань. Ставлення: готовність дотримуватись авторських прав та мережевого етикету.
6.	Уміння вчитися упродовж життя	Уміння: визначати комунікативні потреби та цілі під час вивчення іноземної мови; використовувати ефективні навчальні стратегії для вивчення мови відповідно до власного стилю навчання; самостійно працювати з підручником, шукати нову інформацію з різних джерел та критично оцінювати її; організовувати свій час і навчальний простір; оцінювати власні навчальні досягнення. Ставлення: сміливість у спілкуванні іноземною мовою; подолання власних мовних бар’єрів; • відповідальність за результати навчально-пізнавальної діяльності; наполегливість; внутрішня мотивація та впевненість в успіху.
7.	Ініціативність і підприємливість	Уміння: ініціювати усну, писемну, зокрема онлайн взаємодію іноземною мовою для розв’язання конкретної життєвої проблеми; генерувати нові ідеї, переконувати в їх доцільності та об’єднувати однодумців задля втілення цих ідей у життя; • презентувати себе і створювати тексти (усно і письмово) іноземною мовою, які сприятимуть майбутній кар’єрі. Ставлення: дотримання етичної поведінки під час розв’язання життєвих проблем; комунікабельність та ініціативність; ставлення до викликів як до нових можливостей; відкритість до інновацій; креативність
8.	Соціальна та громадянська компетентності	Уміння: формулювати власну позицію; співпрацювати з іншими на результат, спілкуючись іноземною мовою; розв’язувати конфлікти у комунікативних ситуаціях; переконувати, аргументувати, досягати взаєморозуміння/ компромісу у ситуаціях міжкультурного спілкування; • переконувати засобами іноземної мови у важливості дотримання прав людини; критично оцінювати інформацію з різних іншомовних джерел. Ставлення: толерантність у спілкуванні з іншими; проактивність в утвердженні демократичних цінностей;

		усвідомлення необхідності володіння іноземними мовами для підвищення власного добробуту;
9.	Обізнаність та самовираження у сфері культури	Уміння: висловлювати іноземною мовою власні почуття, переживання і судження щодо творів мистецтва; порівнювати та оцінювати мистецькі твори та культурні традиції різних народів. Ставлення: усвідомлення цінності культури для людини і суспільства; повага до багатства і розмаїття культур.
10.	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: розвивати екологічне мислення під час опрацюванні тем, текстів, новин, комунікативних ситуацій, аудіо- та відеоматеріалів; розробляти, презентувати та обґрунтовувати проекти, спрямовані на збереження довкілля; пропагувати здоровий спосіб життя засобами іноземної мови. Ставлення: сприймання природи як цілісної системи; готовність обговорювати питання, пов'язані із збереженням навколишнього середовища; відповідальне ставлення до власного здоров'я та безпеки.

Зарубіжна література

	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною (і рідною — у разі відмінності) мовою	Уміння: сприймати, розуміти інформацію державною мовою; усно й письмово тлумачити поняття, факти, висловлювати думки, почуття, погляди. Ставлення: поцінування української мови як державної – чинника національної ідентичності; готовність активно послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя. Навчальні ресурси: текстоцентризм; дискусія, дебати, діалог
2	Спілкування іноземними мовами	Уміння: читати тексти іноземною мовою за умови вивчення відповідної іноземної мови в школі; зіставляти оригінальні тексти з українськими художніми перекладами. Ставлення: усвідомлення багатства рідної мови; готовність до міжкультурного діалогу, відкритість до пізнання різних культур. Навчальні ресурси: зіставлення текстів українських перекладів літературних творів та оригіналів
3	Математична компетентність	Уміння: розвивати абстрактне мислення; установлювати причиново-наслідкові зв'язки, виокремлювати головну та другорядну інформацію; чітко формулювати визначення і будувати гіпотези;

		перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік, таблиця, схема). Ставлення: прагнення висловлюватися точно, логічно та послідовно. Навчальні ресурси: роздум (визначення тези, добір аргументів, наведення прикладів, формулювання висновків), висунення гіпотези та її обґрунтування; тексти, в яких наявні графіки, таблиці, схеми тощо
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: швидко й ефективно шукати інформацію, використовувати різні види читання для здобуття нових знань; здійснювати пошукову діяльність, словесно оформлювати результати досліджень; критично оцінювати результати людської діяльності в природному середовищі, відображені у творах літератури Ставлення: готовність до опанування новітніх технологій; оперативне реагування на технологічні зміни. Навчальні ресурси: інноваційні технології навчання (інтерактивні, інформаційно-комунікаційні)
5	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: діяти за алгоритмом, складати план тексту; використовувати Інтернет-ресурси для отримання нових знань. Ставлення: задоволення пізнавального інтересу в інформаційному середовищі; прагнення дотримуватися етичних норм у віртуальному інформаційному просторі; критичне ставлення до медійної інформації. Навчальні ресурси: дописи в соціальних мережах і коментарі до них; інструментальні тексти (алгоритми, інструкції тощо); складання плану; аналіз медіатекстів (виявлення маніпулятивних технологій)
6	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: визначати мету навчальної діяльності та способи її досягнення; планувати й організовувати власну навчальну діяльність; читати, використовуючи різні види читання: ознайомлювальне, вибіркове, навчальне тощо; постійно поповнювати власний словниковий запас; користуватися різними джерелами довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайн-ресурси тощо); здійснювати самооцінювання результатів власної діяльності, рефлексію; застосовувати комунікативні стратегії відповідно до мети і ситуації спілкування. Ставлення: прагнення використовувати українську мову в різних життєвих ситуаціях; готовність удосконалювати власне мовлення впродовж життя, розвивати мовну інтуїцію; розуміння ролі читання для власного інтелектуального зростання.

		Навчальні ресурси:інструкції з ефективного самонавчання; довідкова література, зокрема пошукові системи; електронні мережеві бібліотеки
7	Ініціативність і підприємливість	Уміння:презентувати власні ідеї та ініціативи чітко, грамотно, використовуючи доцільні мовні засоби; застосовувати комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій, рішень і виявлення лідерських якостей. Ставлення:готовність брати відповідальність за себе та інших; розуміння ролі комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри. Навчальні ресурси:тексти офіційно-ділового стилю (резюме, доручення тощо), самопрезентація, зразки реклами, літературні твори, які містять моделі ініціативності
8	Соціальна та громадянська компетентності	Уміння:аргументовано і грамотно висловлювати власну думку щодо суспільно-політичних питань; уникати дискримінації інших під час спілкування; критично оцінювати тексти соціально-політичного змісту. Ставлення:поцінування людської гідності; повага до закону та правових норм, зокрема до норм українського мовного законодавства; утвердження права кожного на власну думку. Навчальні ресурси:інтерактивні технології навчання; художні твори, які містять моделі демократичного державного устрою
9	Обізнаність та самовираження у сфері культури	Уміння:використовувати українську мову як державну для духовного, культурного й національного самовияву; дотримуватися норм української літературної мови та мовленнєвого етикету, що є виявом загальної культури людини; читати літературні твори, використовувати досвід взаємодії з творами мистецтва в життєвих ситуаціях; створювати тексти, висловлюючи власні ідеї, спираючись на досвід і почуття та використовуючи відповідні зображально-виражальні засоби. Ставлення:потреба читання літературних творів для естетичної насолоди та рефлексії над прочитаним; відкритість до міжкультурної комунікації; зацікавленість світовими культурними набутками. Навчальні ресурси:твори різних видів мистецтва; мистецькі проекти

10	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: не завдавати шкоди довкіллю в ході власної діяльності; сприймати довкілля як життєдайне середовище; бережливо ставитися до природи як важливого чинника реалізації особистості; розуміти переваги здорового способу життя. Ставлення: готовність зберігати природні ресурси для сьогодення та майбутнього; набуття знань про цілісну наукову картину світу для суспільно-технологічного поступу. Навчальні ресурси: аналіз літературних текстів (епізодів) екологічного спрямування, усні / письмові презентації в рамках дослідницьких проектів
----	---	--

Мистецтво

	Ключова компетентність	Компоненти
1. 1	Спілкування державною (і рідною, у разі відмінності) мовою	Уміння: висловлювати свої почуття та переживання від сприймання творів мистецтва; брати участь у дискусіях, обговореннях на теми мистецтва, чітко формулювати судження щодо мистецтва й мистецьких явищ; ділитися своїми творчими ідеями, почуттями, коментувати й оцінювати власну художньо-творчу діяльність і творчість інших Ставлення: усвідомлення загальнолюдських цінностей, національної самобутності через мистецтво, готовність до їхнього поширення
2. 2	Спілкування іноземними мовами	Уміння: сприймати твори мистецтва різних країн, народів Ставлення: пошанування культурного розмаїття, усвідомлення ширших можливостей у творчій діяльності зі знанням іноземних мов
3. 3	Математична компетентність	Уміння: аналізувати твори мистецтва, розуміти логіку художньої форми; здійснювати необхідні розрахунки для встановлення пропорцій, відтворення перспективи, створення об'ємно-просторових композицій, визначення метру, запису ритму тощо Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку математики й мистецтва на прикладах творів різних видів мистецтва
4.	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: спостерігати, досліджувати і відтворювати в художніх образах довкілля та явища природи засобами мистецтва; використовувати нові технічні засоби для втілення художніх ідей, застосовувати знання із природничих наук (акустики, оптики, хімії тощо) Ставлення: розуміння гармонійної взаємодії людини і природи, сприймання довкілля як об'єкта для художньо-образної інтерпретації
5.	Інформаційно-	Уміння: застосовувати сучасні цифрові технології для створення, презентації та популяризації художніх

	цифрова компетентність	образів; добирати й опрацьовувати потрібну інформацію (зображення, текст, аудіо, відео) для пізнання, творення мистецтва у пошуково-дослідній і соціокультурній діяльності Ставлення: усвідомлення можливостей використання сучасних цифрових технологій для художньо-творчого самовираження та віртуальних мистецьких подорожей
6.	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: визначати власні художні інтереси та потреби; планувати й організовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва чи самовираження через мистецтво; раціонально використовувати час для задоволення культурних потреб, здобувати, опрацьовувати мистецьку інформацію Ставлення: усвідомлення власного рівня опанування художньої інформації, самооцінювання досягнень і помилок, готовність до пошуку нових шляхів для художньо-творчого розвитку
7.	Ініціативність і підприємливість	Уміння: критично оцінювати й інтерпретувати явища культури минулого і сучасності, розуміючи роль традицій та інновацій; працювати в команді для пошуку вирішення художньо-творчих завдань; презентувати власні твори, пропонувати ідеї, шляхи розв'язання творчих завдань, оцінювати і визначати свої сильні і слабкі сторони. Ставлення: ініціативність щодо участі в мистецьких заходах, прагнення до творчої самореалізації (відчуття потреби бути учасником мистецьких заходів і подій), відповідальність за особистий і колективний результат
8.	Соціальна та громадянська компетентності	Уміння: ефективно співпрацювати з іншими, зокрема для реалізації громадських мистецьких проєктів; творити (самостійно чи в команді) естетичне середовище Ставлення: усвідомлення своєї причетності до соціокультурних і суспільних процесів, розуміння своєї національної ідентичності завдяки пізнанню українського мистецтва в контексті світового, дбайливе ставлення до народних традицій, мистецтва рідного краю, власної культури і надбань інших культур; розуміння значущості мистецтва для суспільного розвитку; гордість за здобутки українців у мистецькій діяльності
9.	Обізнаність і самовираження у сфері культури	Уміння: розвивати власну емоційно-почуттєву сферу на основі сприймання мистецтва та художньо-творчої діяльності; аналізувати, інтерпретувати, давати естетичну оцінку творам різних видів мистецтва та довкілля; створювати художні образи засобами різних видів мистецтва Ставлення: пошана до національної культури; повага і толерантне ставлення до культурного розмаїття світу; усвідомлення потреби збереження художнього надбання людства
10	Екологічна	Уміння: використовувати мистецтво для вираження власних емоцій, почуттів, переживань та впливу на власний

	грамотність і здорове життя	емоційний стан Ставлення: розуміння гармонійної взаємодії людини і природи, сприймання довкілля як об'єкта для художньо-образної інтерпретації
--	------------------------------------	--

Трудове навчання

	Ключові компетентності	Компоненти
1.	Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами	Уміння: усно та письмово оперувати технологічними поняттями, фактами; обговорювати питання, пов'язані з реалізацією проекту; ділитися власними ідеями, думками, коментувати та оцінювати власну діяльність і діяльність інших; шукати, використовувати і критично оцінювати інформацію в технічній літературі, підручниках, посібниках, технологічній документації, періодичних виданнях, у мережі Інтернет; обґрунтовувати технології проектування та виготовлення виробу. Ставлення: усвідомлення важливості розвитку української технічної і технологічної термінології та номенклатури; розуміння можливостей державної / рідної мови для виконання завдань у різних сферах, пошанування висловлювань інших людей, толерантність. Навчальні ресурси: інтерактивні методи навчання; робота в парах, групах; проекти
2.	Спілкування іноземними мовами	Уміння: розуміти технічні записи іноземною мовою на інструкціях, читати технологічні карти; шукати, використовувати і критично оцінювати інформацію іноземною мовою для виконання завдань, презентувати проект іноземною мовою. Ставлення: розуміння можливостей застосування іноземних мов для ефективної діяльності. Навчальні ресурси: індивідуальна робота, робота в парах та групах; проекти
3.	Математична компетентність	Уміння: застосовувати математичні (числові та геометричні) методи для виконання технологічних завдань у різних сферах діяльності, розуміти, використовувати і будувати прості математичні моделі для вирішення технологічних проблем. Ставлення: пошанування істини. Навчальні ресурси: розрахунки для визначення необхідної кількості матеріалів, габаритних розмірів, вартості виробу;

		використання вимірювальних пристроїв; виготовлення креслеників
4.	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: розумно та раціонально користуватися природними ресурсами, економно використовувати матеріали; порівнювати фізико-механічні властивості конструкційних матеріалів, обґрунтовувати технології проектування та виготовлення виробу, намагатися організовувати безвідходне виробництво, вторинну переробку матеріалів; аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати та узагальнювати результати; використовувати наукові відомості для досягнення мети, обґрунтованого рішення чи висновку. Ставлення: усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини; розуміння важливості грамотної утилізації відходів виробництва; шанобливе ставлення до природи, праці. Навчальні ресурси: добір конструкційних матеріалів, обґрунтування технологій проектування та виготовлення виробу.
5.	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: безпечно використовувати соціальні мережі для обговорення ідей, пов'язаних із виконанням технологічних проектів, критично застосовувати інформаційно-комунікаційні технології для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією, етично працювати з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо). Ставлення: повага до авторського права та інтелектуальної власності, толерантність. Навчальні ресурси: робота з цифровими пристроями під час вибору моделей-аналогів, пошуку технологій виготовлення та оздоблення виробів, виконання ескізів та креслеників, створення презентаційних матеріалів
6.	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: формулювати власну потребу в навчанні, шукати та застосовувати потрібну інформацію для реалізації проекту, організовувати навчальний процес (власний і колективний), зокрема шляхом ефективного керування ресурсами та інформаційними потоками, визначати навчальні цілі та способи їх досягнення. Ставлення: допитливість, прагнення пізнавати нове, експериментувати, відвага і терплячість. Навчальні ресурси: робота з інформаційними джерелами, пошук технологій виготовлення та оздоблення виробів, створення презентаційних матеріалів, самоаналіз власної діяльності та аналіз діяльності інших
7.	Ініціативність і підприємливість	Уміння: проектувати власну професійну діяльність відповідно до своїх схильностей, переваг і недоліків, мислити творчо, генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя для підвищення власного добробуту і для розвитку суспільства держави; формулювати цілі і завдання, розробляти план для їх досягнення, прогнозувати і нівелювати ризики; ухвалювати рішення й оцінювати їх ефективність, раціонально використовувати ресурси; аналізувати помилки;

		знаходити вихід з кризових (критичних) ситуацій. Ставлення: впевненість під час реалізації власних ідей, визнання своїх талантів, здібностей, умінь і демонстрація їх у праці та творчості; здатність брати на себе відповідальність за кінцевий результат власної та колективної діяльності, ініціативність, відкритість до нових ідей. Навчальні ресурси: планування та виконання завдання (індивідуального і колективного), розроблення проекту, його реалізація, зустрічі з успішними підприємцями, екскурсії на виробництво
8.	Соціальна та громадянська компетентності	Уміння: працювати самостійно та в команді з іншими на результат, попереджувати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісу, безпечно поводитися з інструментами та обладнанням. Ставлення: усвідомлення цінності праці та працьовитості для досягнення добробуту; розуміння важливості виконання різних соціальних ролей в групах; відповідальність, пошанування думок інших людей, толерантність. Навчальні ресурси: інтерактивні методи навчання; соціальні проекти
9.	Обізнаність і самовираження у сфері культури	Уміння: виражати власні ідеї, досвід і почуття за допомогою виготовлених виробів, зокрема творів декоративно-ужиткового мистецтва, популяризувати декоративно-ужиткове мистецтво та майстрів своєї громади, рідного краю; досліджувати технології виготовлення таких виробів. Ставлення: шанобливе ставлення до народних звичаїв, традицій, готовність зберігати і розвивати традиційні технології виготовлення виробів декоративно-ужиткового мистецтва. Навчальні ресурси: відвідування виставок творів декоративно-ужиткового мистецтва, майстрів декоративно-ужиткового мистецтва; майстер-класи у майстрів декоративно-ужиткового мистецтва; участь у соціальних проектах
10.	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: безпечно організувати процес зміни навколишнього середовища для власного здоров'я та безпеки довкілля; вирізняти можливий негативний вплив штучних матеріалів та володіти прийомами їх безпечного застосування; безпечно користуватися побутовими приладами. Ставлення: шанобливе і економне ставлення до конструкційних матеріалів природного походження; усвідомлення необхідності безпечної організації власної навчально-пізнавальної та проектної діяльності. Навчальні ресурси: проектування та виготовлення виробів з конструкційних матеріалів хімічного походження; організація робочого місця під час виконання технологічних операцій, опорядження та оздоблення виробів

Природознавство

	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною мовою (і рідною — у разі відмінності)	Уміння: розуміти тексти природничого змісту; використовувати вивчені природничо-наукові поняття в самостійних усних повідомленнях; усно й письмово тлумачити природничі поняття, факти, закономірності; поповнювати свій словниковий запас; обмінюватись інформацією про свої результати виконання завдань і пояснювати їх; обговорювати проблеми природничого змісту Ставлення: уважне й неупереджене ставлення до думок і висловлювань інших; пошанування українських вчених і відданості науці природодослідників; усвідомлення значущості здобутків природознавства, ваги мови для подолання конфліктів і вирішення проблем у довкіллі;
2	Спілкування іноземними мовами.	Уміння: описувати природу іноземною мовою Ставлення: розуміння важливості використання іноземної мови у вирішенні проблем довкілля на міжнародному рівні; усвідомлення того, що знання іноземних мов надає ширші можливості в пізнанні природи; виявлення інтересу до досягнень природничих наук у різних країнах світу
3	Математична компетентність.	Уміння: правильно оперувати математичними поняттями у процесі пізнання природи, під час використання природних і рукотворних об'єктів; використовувати цифрові дані, математичні методи й моделі для вирішення проблем, виявлених у природі Ставлення: усвідомлення значення математики у вивченні природи, вирішенні проблем довкілля
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	(опис подано в характеристиці предметної природничо-наукової компетентності)
5	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: здійснювати пошук зображень і текстів в Інтернеті за ключовими словами та зберігати результати пошуку; обирати відповідні ілюстрації для відображення ходу й висновків спостереження із запропонованих вчителем та матеріалів, отриманих з мережі Інтернет; створювати комп'ютерні презентації для оформлення результатів спостережень, дослідів і проектів за наданим учителем зразком;

		використовувати сучасні цифрові технології і пристрої для вивчення природних об'єктів і явищ, фіксації одержаних даних спостережень і дослідів Ставлення: дотримання авторського права, етичних принципів поводження з інформацією; усвідомлення необхідності екологічних методів і засобів утилізації цифрових пристроїв та використання їх
6	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: розуміти роль освіти для окремої людини й суспільства в цілому; ставити запитання щодо спостережуваних природних явищ і процесів та їхніх наслідків; порівнювати об'єкти за декількома ознаками, самостійно класифікувати їх на групи за спільними ознаками; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями та явищами; аналізувати свій поступ у навчанні; використовувати додаткові джерела інформації для виконання навчального завдання; виконувати завдання точно й вчасно; оцінювати результати роботи однокласників (взаємооцінювання) і здійснювати самоконтроль Ставлення: відкритість новому; усвідомлення потреби в знаннях і вміннях, прагнення навчатися й отримувати інформацію; виявлення інтересу до здобутків науки і техніки; усвідомлення результатів своєї роботи й прагнення їх вдосконалити; готовність розширювати світорозуміння
7	Ініціативність і підприємливість	Уміння: планувати розв'язання задачі, аналізувати різні варіанти дій, щоб обрати з них найкращий для її вирішення, визначати необхідні ресурси; виконувати проектні завдання і проекти, проявляти ініціативу, пропонувати свої ідеї щодо їх виконання і вдосконалення; ризикувати у творчих завданнях, щоб перевірити власні ідеї, гіпотези; грамотно презентувати власні ідеї; порівнювати характеристики запланованого та отриманого результатів Ставлення: ініціативність, активність і відповідальність під час прийняття рішень
8	Соціальна й громадянська компетентності	Уміння: співпрацювати в групі задля досягнення спільної мети; відстоювати свою позицію в дискусії, конструктивно спілкуватися, аналізувати свої та чужі помилки; залучати інших людей до спільного визначення мети та її досягнення Ставлення: розуміння цінності спільної діяльності й взаємодопомоги у вирішенні проблем; підбадьорювання учасників групи і надання їм допомоги у виконанні завдань; доброзичливе і стримане ставлення до висловлювань інших; оцінювання власних вчинків і вчинків інших відповідно до прийнятих суспільних норм, бажаних і небажаних наслідків дій

9	Обізнаність і самовираження у сфері культури	Уміння: пояснювати культуру і традиції рідного краю щодо природи; виявляти елементи природи в художніх творах в описувати їхню роль у мистецтві; відображувати різноманітність навколишнього світу, людину в ньому засобами різних видів мистецтва; виявляти в довкіллі та описувати об'єкти і явища природи, які мають культурне значення Ставлення: усвідомлення того, що наука не має кордонів, науковими досягненнями послуговуються люди різних культур; зацікавленість внеском природодослідників до культури людства; оцінювання гармонії та краси природи, своїх можливостей у розумінні та естетичному перетворенні довкілля; орієнтація на загальнолюдські цінності у власній поведінці та міжособистісних стосунках
10	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: прогнозувати наслідки своєї поведінки в природі, при проведенні досліджень; пояснювати значення соціальних проєктів екологічного спрямування і брати в них участь; обирати й використовувати матеріали, які не завдають шкоди природі й здоров'ю; ранжувати об'єкти і явища природи з урахуванням доцільності, екологічності, користі іншим мешканцям і природним об'єктам Землі; застосовувати природничі знання в повсякденному житті для забезпечення безпеки життєдіяльності, грамотного використання тіл, речовин, техніки, збереження довкілля і здоров'я; дотримуватися правил безпечної та відповідальної поведінки у природному середовищі Ставлення: спонукання інших до здорового способу життя й збереження природи; усвідомлення власної відповідальності за збереження природи й здоров'я

Основи здоров'я

	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною (і рідною — у разі відмінності) мовами	Уміння: усно й письмово висловлювати свою думку, слухати співрозмовника, тлумачити базові концепції щодо забезпечення добробуту, здоров'я та безпеки; обговорювати, дискутувати й презентувати своє бачення та спільне рішення Ставлення: ціннісне ставлення до державної і рідної мови, у разі відмінності, як засобу комунікації та складової культури свого народу Навчальні ресурси: проведення роботи в групах, опитування думок, мозковий штурм, аналіз ситуацій (використання історій, легенд, притч, казок, науково-популярних текстів)
2	Спілкування іноземними мовами	Уміння: спілкуватись іноземною мовою в життєвих ситуаціях, що стосуються здоров'я та безпеки; правильно застосовувати іноземні терміни; використовувати попередження іноземною мовою про небезпеку; розрізняти маркувальні знаки та позначення на пакувальних матеріалах для споживачів на харчових та

		промислових продуктах іноземного походження Ставлення: шанобливе ставлення до інших мов як засобу комунікації; усвідомлення необхідності володіння іноземними мовами Навчальні ресурси: інтерактивне спілкування; робота з іноземними текстами як джерелами інформації; опрацювання термінів з використанням інтернет-ресурсів, словників, глосаріїв; участі в міжнародних проектах (наприклад, Європейська мережа шкіл сприяння здоров'ю)
3	Математична компетентність	Уміння: застосовувати знання з математики (формули, графічні й статистичні методи, розрахунки, моделі) для розуміння соціальних явищ, вирішення побутових питань та життєвих ситуацій Ставлення: усвідомлення цінності математичних знань та способів діяльності у різних соціальних сферах та побуті Навчальні ресурси: соціально-ігрові проекти, моделювання соціальних ситуацій, використання математичних методів на практичних заняттях (здійснюють експрес-оцінку та моніторинг здоров'я, розрахунок калорійності харчового раціону відповідно до енерговитрат організму)
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: застосовувати знання з природничих наук (біології людини, бережливого природокористування, методів дослідження природи) для забезпечення добробуту, здоров'я і безпеки; установлювати причиново-наслідкові зв'язки між природним та соціальним довкіллям, прогнозувати соціальні наслідки використання сучасних технологій у природному та соціальному середовищі Ставлення: відповідальність за власну діяльність у природі; ціннісне ставлення до природозбережувальних та природовідновлювальних технологій; екологічно доцільна поведінка Навчальні ресурси: створення еколого-соціальних проектів; дослідження залежності стану здоров'я від природних і технологічних чинників (аналіз складу харчових продуктів тощо); моделювання ситуацій впливу природного й техногенного середовища на здоров'я та безпеку людини
5	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: отримувати інформацію з використанням ІКТ щодо добробуту та безпеки; безпечно застосовувати ІКТ в повсякденному житті; аналізувати, порівнювати та критично оцінювати достовірність і надійність джерел даних, інформації та цифровий контент Ставлення: дотримання етики спілкування в інформаційних мережах, усвідомлення користі та загрози у використанні ІКТ та соціальних мереж Навчальні ресурси: застосування ІКТ для підготовки презентацій власних проектів;

		створення веб-сторінок і сайтів для комунікації та реалізації проектів щодо добробуту, здоров'я та безпеки; застосування комп'ютерних програм у дослідженнях, практичних роботах, проектах
6	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: визначати свій стиль і способи індивідуального ефективного навчання; раціонально планувати час; здійснюватисамооцінювання та самоконтроль Ставлення: виявляє стійку мотивацію та інтерес до учіння; усвідомлена потреба у навчанні протягом життя; впевненість в успіху власного навчання як засобу забезпечення добробуту, збереження здоров'я, безпеки Навчальні ресурси: розробка індивідуальних освітніх маршрутів, що враховують індивідуальний стиль навчання, передбачають раціональне планування часу, рефлексію й оцінювання результатів
7	Ініціативність і підприємливість	Уміння: втілювати ідеї в життя, долати труднощі, діяти в умовах ризиків та непередбачуваних ситуацій; досягати мети, вчитися на власних помилках; усвідомлювати власні слабкі та сильні сторони Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку життєвого успіху з усіма складовими здоров'я; ставлення до добробуту та безпеки як до ознак підприємливості; демонструє позитивний світогляд у поведінці; ціннісне ставлення до власного життєвого досвіду Навчальні ресурси: проживання змодельованих ситуацій; ігри-стратегії, спрямовані на формування здатності брати на себе відповідальність; діалоги та рефлексивні вправи; вправи на виявлення професійних схильностей
8	Соціальна (А) та громадянська (Б) компетентності	Уміння (А): працювати в команді, відстоювати інтереси особистого, сімейного й суспільного добробуту; конструктивно комунікувати в різних середовищах, виявляти толерантність, викликати довіру та виявляти співчуття; висловлювати різні погляди; долати стрес, розчарування; чітко розмежовувати приватну та професійну сферу Ставлення (А): виявляє позитивне ставлення до співпраці, асертивності; зацікавлене ставлення до соціоекономічного розвитку та міжкультурної комунікації; цінує розмаїття поглядів і поважає себе та інших Навчальні ресурси: У груповій роботі, дискусіях, моделювання та розв'язання соціальних ситуацій, тренінги Уміння (Б): реалізовувати громадянські права та свободи, зокрема ті, що стосуються власного добробуту, здоров'я та безпеки в щоденних ситуаціях Ставлення (Б): повага до прав людини;

		громадянська відповідальність за особистий і суспільний добробут; демократична культура. Навчальні ресурси: ситуаційні вправи, проблемні ситуації, проекти, спрямовані на усвідомлення ідей демократичного громадянства як засади досягнення добробуту, поваги до прав людини.
9	Обізнаність і самовираження у сфері культури	Уміння: здатність зіставляти власні погляди та їх вираження з думкою інших щодо формування добробуту, збереження і зміцнення власного здоров'я та здоров'я тих, хто поруч; застосовувати соціально-економічні можливості діяльності у сфері добробуту та здоров'я; застосовувати творчі здібності та життєві навички у різних професійних середовищах Ставлення: усвідомлення універсальних цінностей, що сприяють добробуту, забезпеченню здоров'я та безпеки у соціумі; ціннісне ставлення до навколишнього світу й до самих себе; усвідомлення цінності творчого підходу до творення добробуту; споживча та медіакультура Навчальні ресурси: полілоги, спрямовані на аналіз впливу сім'ї, традицій, суспільних та економічних чинників, культурної спадщини, традицій на ставлення людства до здоров'я, добробуту та безпеки; порівняння минулих та сучасних культурних традицій.
10	Екологічна грамотність і здорове життя.	Уміння: встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між станом природного довкілля і здоров'ям, добробутом і безпекою громади; діяти в небезпечних ситуаціях та надавати першу необхідну допомогу; визначати взаємозв'язок складників здоров'я; дотримуватися правил особистої гігієни, збалансованого харчування і рухової активності; аналізувати вплив способу життя на добробут і безпеку (особисту і громадську) Ставлення: ціннісне ставлення до навколишнього середовища як потенційного джерела здоров'я та добробуту та безпеки людини і спільноти; відповідальне ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших людей Навчальні результати: ігри-імітації та ігри-вправи, що моделюють життєві ситуації та забезпечують холістичний підхід до формування життєвих навичок та усвідомленого ставлення до власного здоров'я, здоров'я інших та навколишнього середовища

Фізкультура

Ключові компетентності	Компоненти
------------------------	------------

1	Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами	Уміння:правильно використовувати термінологічний апарат, спілкуватися в різних ситуаціях під час занять фізичною культурою і спортом, за допомогою спілкування розв'язувати конфлікти, популяризувати ідеї фізичної культури і спорту мовними засобами. Ставлення:усвідомлення ролі фізичної культури для гармонійного розвитку особистості, пошанування національних традицій у фізичному вихованні, українському спортивному русі. Навчальні ресурси: інформація про історію спортивного руху в Україні та українську спортивну термінологію.
2	Спілкування іноземними мовами	Уміння:за допомогою іноземної мови спілкуватися про фізичну культуру, її значення для самореалізації людини, писати тексти іноземною мовою про власні спортивні захоплення, шукати інформацію в іноземних джерелах про ефективні оздоровчі програми, спортивні новини. Ставлення:усвідомлення ролі іноземної мови як мови міжнародного спілкування у спорті. Навчальні ресурси:спортивні новини іноземною мовою, спортивна термінологія.
3	Математична компетентність	Уміння:використовувати математичні методи під час занять фізичною культурою, для створення індивідуальних фізкультурно-оздоровчих програм, здійснення самооцінювання власного фізичного стану, вести рахунок при проведенні змагань у різних видах спорту, здійснювати підрахунок та аналізувати частоту серцевих скорочень у стані спокою та під час фізичних навантажень, розраховувати зусилля для досягнення мети, аналізуючи швидкість, відстань, траєкторію, тощо. Ставлення:усвідомлення важливості математичного мислення для фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності. Навчальні ресурси:завдання на подолання відстані, створення меню раціонального харчування.
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях.	Уміння:організовувати та здійснювати туристичні мандрівки; застосовувати інноваційні технології для покращення здоров'я; виконувати різні фізичні вправи в умовах природного середовища, використовувати сили природи в процесі занять із фізичної культури. Ставлення:розуміння гармонійної взаємодії людини і природи, сприймання екологічного довкілля як ідеального простору для реалізації фізичної активності людини, ціннісне ставлення до навколишнього середовища як до потенційного джерела здоров'я, усвідомлення важливості бережливого природокористування. Навчальні ресурси:туристичні мандрівки, фізичні вправи на свіжому повітрі, засоби загартовування, сучасні фітнес-технології.
5	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння:використовувати цифрові пристрої для навчання техніки рухових навичок, фізичних вправ, оцінювання власного фізичного стану, моніторингу рухової активності. Ставлення:усвідомлення впливу інформаційних та комунікаційних технологій і пристроїв на здоров'я людини, переваг та ризиків їх застосування; розуміння проблем та наслідків комп'ютерної залежності.

		Навчальні ресурси: комп'ютерні програми для корекції фізичного стану, майстер-класи з різних видів спорту, відеоуроки та відеоролики про проведення різних форм фізкультурно-оздоровчих занять.
6	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: розв'язувати проблемні завдання у сфері фізичної культури і спорту; досягати конкретних цілей у фізичному самовдосконаленні; розробляти індивідуальні оздоровчі програми з урахуванням власних можливостей, мотивів та потреб; шукати, аналізувати та систематизувати інформацію у сфері фізичної культури та спорту. Ставлення: розуміння потреби постійного фізичного вдосконалення. Навчальні ресурси: приклади індивідуальних фізкультурно-оздоровчих програм.
7	Ініціативність і підприємливість	Уміння: боротися, здобувати чесну перемогу та з гідністю приймати поразку, контролювати свої емоції, організовувати свій час і мобілізувати ресурси, оцінювати власні можливості в процесі рухової діяльності, реалізовувати різні ролі в ігрових ситуаціях, відповідати за власні рішення, користуватися власними перевагами і визнавати недоліки у тактичних діях у різних видах спорту, планувати та реалізовувати спортивні проекти (турніри, змагання тощо). Ставлення: ініціативність, активність у фізкультурній діяльності, відповідальність, відвага, усвідомлення важливості співпраці під час ігрових ситуацій. Навчальні ресурси: спортивні змагання з різних видів спорту.
8	Соціальна та громадянська компетентності	Уміння: організовувати гру чи інший вид командної рухової діяльності; спілкуватися в різних ситуаціях, нівелювати конфлікти; дотримуватися: правил чесної гри (FairPlay): поважати суперника, здобувати перемогу чесним шляхом за рахунок ретельної підготовки, з гідністю приймати поразку, пам'ятати, що головна перемога – це перемога над собою; санітарно-гігієнічних вимог та правил безпечної поведінки під час виконання фізичних вправ, контролювати свій стан у процесі занять фізичною культурою. Ставлення: поцінування підтримки, альтернативних думок і поглядів; толерантність; розуміння зв'язку між руховою активністю та здоров'ям, свідоме ставлення до власного здоров'я та здоров'я інших. Навчальні ресурси: командні види спорту.
9	Обізнаність та самовираження у сфері культури	Уміння: виражати свій культурний потенціал через рухову діяльність; удосконалювати культуру рухів. Ставлення: усвідомлення можливостей самовираження та самореалізації через фізичну культуру та спорт; дотримання мовленнєвого етикету. Навчальні ресурси: форми фізичного виховання: спортивні свята, змагання, рухливі перерви, фізкультпаузи.
10	Екологічна	Уміння: свідомо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших; організувати гру чи інший вид рухової

	грамотність і здорове життя.	діяльності, спілкуватися в різних ситуаціях фізкультурно-спортивної діяльності, Ставлення: усвідомлення важливості дотримання санітарно-гігієнічних вимог при виконанні фізичних вправ, значення рухової активності в житті людини для покращення здоров'я, самоконтролю в процесі занять фізичною культурою, дотриматися правил безпечної поведінки під час уроків, змагань та інших форм фізичного виховання. Навчальні ресурси: форми фізичного виховання: спортивні свята, змагання, рухливі ігри.
--	-------------------------------------	--

Українська література

№	Ключова компетентність	Уміння і ставлення, формування яких можна забезпечити засобами предмета
1.	Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовою	Уміння: розуміти україномовні тексти різних жанрів і стилів; – послуговуватися державною мовою в різноманітних життєвих ситуаціях; застосовувати різноманітні комунікативні стратегії залежно від мети спілкування; толерантно дискутувати, відстоювати власну думку. Ставлення: поцінування краси і багатства української мови; усвідомлення ролі української мови як ключового чинника творення нації і держави, самоствердження особистості; відстоювання права спілкуватися українською мовою в різноманітних сферах життя суспільства
2.	Спілкування іноземними мовами	Уміння: порівнювати оригінальні художні тексти та їх україномовні переклади. Ставлення: утвердження багатства української мови; обстоювання можливості перекладу українською 8 мовою будь-якого тексту іноземної мови; розуміння ролі іноземної мови як засобу пізнання іншого світу, збагачення власного культурного досвіду
3.	Математична компетентність	Уміння: розвивати абстрактне мислення; установлювати причиново-наслідкові зв'язки, виокремлювати головну та другорядну інформацію; чітко формулювати визначення і будувати гіпотези; перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік, таблиця, схема). Ставлення: прагнення висловлюватися точно, логічно та послідовно
4.	Компетентності у природничих науках і	Уміння: критично оцінювати результати людської діяльності в природному середовищі, відображені у творах літератури. Ставлення: готовність до опанування новітніми технологіями; – оперативне реагування на технологічні зміни.

	технологіях	
5.	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння:діяти за алгоритмом; – працювати в різних пошукових системах для отримання потрібної інформації; розпізнавати маніпулятивні технології і протистояти їм; грамотно і безпечно спілкуватися в мережі Інтернет. Ставлення:прагнення дотримуватися етичних норм у віртуальному інформаційному просторі; задоволення пізнавального інтересу в інформаційному середовищі; критичне ставлення до медійної інформації
6.	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: визначати мету і цілі власної діяльності й розвитку, планувати й організовувати їх, здійснювати задумане, рефлексувати й оцінювати результат; використовувати різноманітні стратегії навчання; користуватися різними джерелами інформації; знаходити, аналізувати, систематизувати й узагальнювати держану інформацію, перетворювати її з однієї знакової системи в іншу; працювати в парі, групі; читати, використовуючи різні види читання: ознайомлювальне, вибіркове, навчальне тощо; постійно поповнювати власний словниковий запас; застосовувати комунікативні стратегії відповідно до мети й ситуації спілкування. Ставлення: – прагнення використовувати українську мову в різних життєвих ситуаціях; готовність удосконалювати власне мовлення впродовж життя, розвивати мовну інтуїцію; розуміння ролі читання для власного інтелектуального зростання.
7.	Ініціативність і підприємливість	Уміння:аналізувати життєву ситуацію з певної позиції; презентувати власні ідеї та ініціативи чітко, грамотно, використовуючи доцільні мовні засоби; використовувати комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій, рішень і виявлення лідерських якостей. Ставлення:готовність брати відповідальність за себе та інших; розуміння ролі комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри
8.	Соціальна та громадянська компетентності	Уміння:толерантно відстоювати власну позицію в дискусії; розрізняти маніпулятивні технології і протистояти їм; аргументовано й грамотно висловлювати власну думку щодо суспільно-політичних питань; уникати дискримінації інших у процесі спілкування; критично оцінювати тексти соціально-політичного змісту. Ставлення: повага до різних поглядів, ідей, вірувань; здатність співчувати, довіряти й викликати довіру;

		поцінування людської гідності; – повага до закону та правових норм; утвердження права кожного на власну думку.
9.	Обізнаність та самовираження у сфері культури	Уміння: – зіставляти специфіку розкриття певної теми (образу) в різних видах мистецтва; ідентифікувати себе як представника певної культури; визначати роль і місце української культури в загальноєвропейському і світовому контекстах; читати літературні твори, використовувати досвід взаємодії з творами мистецтва в життєвих ситуаціях; створювати тексти, висловлюючи власні ідеї, спираючись на досвід і почуття та використовуючи відповідні зображувально-виражальні засоби. Ставлення: поцінування набутоків інших культур, зацікавлення ними; відкритість до міжкультурної комунікації; потреба читання літературних творів для естетичної насолоди та рефлексії над прочитаним.
10.	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: ілюструвати екологічні проблеми прикладами з художніх творів; бережливо ставитися до природи як важливого чинника реалізації особистості; розуміти переваги здорового способу життя. Ставлення: усвідомлення людини як частини природи, незворотності покарання за зло, причинене довкіллю; аналіз літературних текстів (епізодів) екологічного спрямування, усні / письмові презентації в рамках дослідницьких проектів; готовність зберігати природні ресурси для сьогодення та майбутнього .